

Odgovor: Da sejete češpljeve koščice na jesen, to je uže prav. Znano je, da zelo nerade kalijo, zato pa vrtnarji priporočajo razne pripomočke, ki pospešujejo kaljenje. Za dober pripomoček slovi ta le: Koščice se namakajo kakih štirinajst dni v redkem in ravnokar ugašenem apnu. Pozno na jesen sejejo se neoprane v 8 $\frac{c}{m}$ globoke jarke. Spomladi, ko kali priženejo iz zemlje, potrosijo se z dobro vrtno prstjo.

Vprašanje 83. Namenil sem se posekati nekaj svojega gozda. Ker pa je v njem dosti lesa, ki bi bil po mojem mnenju dober za železnico, blagovolite mi sporočiti, kakšnega lesa da potrebuje železnica in katerih mer? (L. K. na M.)

Odgovor: Vi gotovo mislite železniške prage. Kolikor nam je znano, rabi železnica hrastove in bukove prage. Navadni pragi morajo biti po 2·5 $\frac{m}{l}$ dolgi in po 15·3 $\frac{c}{m}$ debeli. Dvojnati pragi morajo biti po 3·8 $\frac{m}{l}$ dolgi in po 20·3 $\frac{c}{m}$ debeli. Telegrafni drogi morajo biti po 6 do 8 $\frac{m}{l}$ dolgi in po 5 do 20 $\frac{c}{m}$ debeli.

Vprašanje 84. Konj moj je dobil na kopitu strelno gnolino; domač kovač zdravi ga uže sedem tednov, konj pa ni ne le boljši, ampak vedno slabši. Prosim, odgovorite mi nujno, kako je pravilno zdraviti konja? (Č. G. v Pr.)

Odgovor: V tem listu Vam ne moremo dati navoda za zdravljenje strelne gnoline. Žalibog imajo pri nas mnogi konji to bolezen, krivda je pa le brezskrbnih gospodarjev. Izročite konja kakemu živinskemu zdravniku ali ga pa pripeljite v živinsko zdravišče c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani. Da bode konj ozdravel, smem Vam skoraj jamčiti, saj pripeljavajo v to zdravišče konje, ki imajo strelno gnolino ali raka, in ktere so nevedni mazači mrcvarili uže cele mesece, a vendar so ozdraveli. Sicer Vam pa priporočamo kupiti in brati knjigo: „Nauk, kako zdrava in bolna kopita kovati in kopitne bolezni ozdravljati.“ Knjigo je izvrstno spisal pokojni dr. Bleiweis, dobiva se pa v pisarni c. kr. kmet. družbe v Ljubljani po 60 kr., s pošto pa po 5 kr. več.

Gospodarske novice.

* Premiranje konj na Kranjskem za l. 1887. izvršeno je po vseh konkurznih postajah. 1. t. m. bilo je premiranje konj v Radovljici. Prignali so 14 kobil z žrebeti 14 štiriletnih kobil in 7 žrebet. Za kobile z žrebeti, dobili so premije: Anton Prešeren iz Brega 40 gld.; Janez Gogola iz Studenčič 25 gld.; Fran Stroj iz dvorske vasi 20 gld.; Josip Kolman iz Zapuž 20 gld.; Vincencij Jan iz spodnjih Gorjan 15 gld.; Miha Verovec iz Brega srebrno svetinjo; Janez Walland iz Hlepč srebrno svetinjo; za kobile brez žrebet pa: Janez Bretnar iz Nož 30 gld.; Janez Legat iz Zabreznice 20 gld.; Janez Mihelič iz Nož 15 gld.; Anton Iskra iz Polč srebrno svetinjo; Fran Dežman iz Hraš srebrno svetinjo; za žrebeta: Tomaž Prešeren iz Lesec 10 gld.; Franja Rozman z Otoka 10

gld.; Janez Babič z Brezja 10 gld.; Simon Mlakar iz Pirašice srebrno državno svetinjo; Janez Prajs iz Nove vasi srebrno državno svetinjo. — V Mengšči bilo je premiranje 2. septembra. Prignali so 12 kobil z žrebeti, 5 kobil brez žrebet in 10 žrebet. Premije so dobili: za kobile z žrebeti: Matija Sršen s Skaručne 40 gld.; Andrej Bohinec iz Zapog 25 gld.; Janez Levec iz Mengša 20 gld.; Jakob Bazaj iz Suhorja 20 gld.; Andrej Tepiči z zgornjega Brnika 15 gld.; baron Lichtenberg iz Abacha srebrno svetinjo; Matija Golob iz Št. Jurija srebrno svetinjo; za kobile brez žrebet: Janez Mol 30 gld.; Janez Likozar iz Voklega 20 gld.; Andrej Mejač iz Komende 15 gld.; Fran Pavlič s Klanca srebrno svetinjo; za žrebeta: Jakob Goljat iz Polja 10 gld.; Aleksander Bergant iz Št. Jurija 10 gld.; Josip Sršen iz Dopale vasi 10 gld.; baron Lichtenberg iz Abaha srebrno svetinjo in Josip Debevec iz Polja srebrno svetinjo. Na Vrhnikih bilo je premiranje 3. t. m. Prignali so 11 kobil z žrebeti, 5 kobil brez žrebet in 5 žrebet. Za kobile z žrebeti dobili so premije: Jernej Jeraj iz Notranje Gorice 40 gld.; Matija Remšgan z Brezovice 25 gld.; Janez Krmelj iz Kozarjev 20 gld.; Jarnej Per iz Sapa 20 gld.; Janez Tremelj iz Dobrunja 15 gld.; Josip Kršmanec iz Pivke srebrno svetinjo; Gabrijel Jelovšek z Vrhnike srebrno svetinjo in Marija Petrič z Vrda srebrno svetinjo. Za kobile brez žrebet: Fran Gregurka iz Sinje Gorice 30 gld.; Fran Seliškar iz Lukovice 25 gld.; Pavel Kušar iz Sinje Gorice 15 gld.; Fran Rus iz Loga srebrno svetinjo. Za žrebeta: Valentin Korče iz Sinje Gorice 10 gld.; Janez Mušič iz Blatne brezovice 10 gld.; Andrej Marinka iz Zunanje Gorice 10 gld.; Janez Jeraj iz Sinje Gorice srebrno svetinjo in Luka Strah iz Dobre srebrno svetinjo. V Ribnici bilo je premiranje 5. t. m. Prignali so 10 kobil z žrebeti, 9 kobil brez žrebet in 11 žrebet. Za kobile z žrebeti so dobili premije: Nace Mrhar iz Prigorice 40 gld.; Štefan Hamberger iz Ribnice 25 gld.; Jakob Lavrenčič iz Sodražice 20 gld.; Štefan Hönigmann iz Srednje vasi 20 gld.; Fran Urbančič iz Glažute 15 gld.; Matija Perc iz Kovlerjev srebrno svetinjo, Gustav Stuhec iz Kočevja srebrno svetinjo. Za kobile brez žrebet; Jurij Mihič iz Kovlerjev 30 gld.; Jurij Lesar iz Kobača 20 gld.; Josip König iz Gornje vasi 15 gld.; Štefan Hönigmann iz Srednje vasi srebrno svetinjo, Josip Čampa iz Žlebiča srebrno svetinjo. Za žrebeta: Matija Perc iz Mošvalda 10 gld.; Josip Hönigmann iz Kovlerjev 10 gld.; Štefan Petelin iz Velicih Poljan 10 gld.; Anton Arko iz Ribnice srebrno svetinjo, Fran Podboj iz Ribnice srebrno svetinjo. V Št. Jarneji bilo je premiranje 7. septembra. Prignali so 32 kobil z žrebeti, 13 kobil brez žrebet in 26 žrebet. Premije so dobili za kobile z žrebeti: Matija Venner iz Zaboršta 40 gld.; Fran Eršte iz Dolenje nemške vasi 25 gld.; Anton Planinšek iz Mirne 20 gld.; Anton Majselj iz Št. Jarneja 20 gld.; Anton Prijatelj iz Rakovnika 15 gld.; Janez Kršin iz Gorenjega Gradišča srebrno svetinjo, Julija Rudež iz Gracarjevega turna srebrno sve-

tinjo. Za kobile brez žrebet: Anton Majselj iz Št. Jarneja 30 gld.; Janez Dvornik iz Krške vasi 20 gld.; Janez Globenek iz Stare vasi 15 gld.; Janez Majcen iz Št. Janža srebrno svetinjo. Anton Barberič iz Čadreža srebrno svetinjo. Za žrebeta: Anton Štraus iz Kostanjevice 10 gld.; Josip Gričar iz Malenc 10 gld.; Janez Marinšek iz Cerkljan 10 gld.; Fran Recel iz Prekopa 10 gld.; Viktor Jombart iz Klevevža srebrno svetinjo; Marija Tavčar srebrno svetinjo.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

66.

Algerska.

Algerska je bila svoje dni roparska država pod nadvisostjo turško, od 1830. l. pa je francoska naselbina v severni Afriki med Marokom in Tunisom. Na 6690 □ miriam. ima nekaj čez 3,000.000 duš. Domačinov je okolo 2,700.000 duš, ostali so Evropejci; samih vojakov je do 70.000. Domačini algerski so Berberci, to je prvotni stanovniki, pa Arabci, unih podjarmitelji. Berberce nazivajo tudi Kabilce, katero ime je sploh znano po Evropi. Pa še eno imé imajo, namreč Cuavi, ki je na slabem glasu pri nas. Arabci prebivajo po ravninah in stanujejo v šotorih, zvečine so kočevniki, ki pasejo mnogobrojne svoje čede po razsežnih pokrajinah algerske Sahare. Berberci so naseljeni največ v gorah, zato jim velé džebelci ali gorjanci, imajo stalna domovja, sejejo žito, ukvarjajo se s sadjarstvom, z rokodelstvom itd. Pri obojih pa se nahajajo tudi take rodovine, ki po nekoliko kočujejo, po nekoliko pa se držé doma; pridelujejo toraj žito, ukvarjajo se z vzgojevanjem datljev po zelenicah saharskih, in popasejo one stepe, ki ležé ob njih stanoviščih. Vere so muhamedanske.

Prirodopisno se delí Algerska na tri kosove: na primorski kos Tel nazivan, ki je jako rodovita lesnata planina z različnimi pogorji, katerih vrhunci imajo do 2887 m/ višine; potem na rodovite dolove in mnoga slana jezera, in konečno na pustinjo, katera nima nobene prave meje. Rek je mnogo ali malih, in blizu ustja plovnih; največa reka je Šelif. Podnebje je srednomorsko, sredna letna toplina je 15° R., na jugu se ve da malo viša. Kar se tiče mineralov, dobiva se železo, svinec in baker. Bogato pa je rastlinstvo, tu rodeva razno žlahuo sadje, vinski trs, olje, tabak, pavola itd. Algerska ima mnogo velblodov, izbornih konj, velike črede goveje živine in bravine. Izvažá sila štručevih peres in drugega lepega perja, korale in pijavke. Obrt domača propada, a francoska nasproti ne narašča tako, da bi mogla ta primanjkljej nadomestovati.

Politiški je Algerska razdeljena na tri pokrajine, na Algiersko, na Oransko in na Konstantinsko. Na čelu vsem trem je generalni guverner, ki stoluje v Algieru, in ima najvišo civilno in vojaško oblast; na roko mu gré više svetništvo. Vsaka pokrajina ima svojega načelnika, ter se delí na vojaški urad za južne kraje, in na

civilni urad za urejene kraje. Domače prebivalstvo se samo upravlja, Berberci po demokratsko, Arabci po aristokratsko po svojih načelnikih, ki jih vlada potrjuje. Samo v kazenskih zadevah so vsi podredjeni sodiščem francoskim. Dohodki ne pokrivajo stroškov, nekaj tudi zato ne, ker vlada mnogo potrosi na šole, in to ne samo za Evropejce, ampak tudi za domačine.

Glavno mesto Algier stoji amfiteatralno na bregu morskem, ter ima na griču grad kazba, ki je bil nekdanj sedež dejev; sedaj je trdnjava. Todi so nameščeni najviši uradi civilni in vojaški in katoliški škof; tu je tudi borsa, banka, muzej, javna knjižnica, zvezdarna, gledališče itd. Mošej je deset, cerkev katoliških tudi več. Tu so tudi navadne šole in drugi naučni zavodi, na katerih se njeguje vzlasti francosčina, arabščina, matematika, prirodoznanstvo, zemljepisje, zgodovina in risanje. Znamenita poslopja so mošeje, eno so sezidali ubogi robovi kristijanski. Potem je pet kasarn za robove; to so mračni koridori, po katerih so nekdanj spali in počivali ubogi kristijanski robovi po trudapolnem delu, ter sanjali o domovini in njenih lepotah. Mesto je bilo uže popreje na glasu zaradi baterij, brodovja in predrznosti stanovnikov. Francozi so utrdbe še bolj raztegnili in razširili. Ko so se mesta polastili, dobili so bogat plen: dvanajst vojnih brodov, 1500 mesingastih kanon, v arsenalu cele kupe raznega orožja za pehoto, konjico in mornarico, in v gradu do 10,000.000 tolarjev. Odkar je Algerska pod francosko oblastjo, dobiva glavno mesto bolj in bolj evropsko lice. Pristavišče je jako utrjeno in popolnoma varno, ter ima svetilnik. Ozke in krive ulice se umikajo prostranim, in nove hiše se stavijo po evropskem slogu in ukusu. Stanovnikov utegne biti v pravem mestu 55.000; največ je domačinov in Francozov, potem Španjolcev, Italijanov, Turkov, Judov, in še nekaj drugih. Algier je središče trgovini cele naselbine, vsako leto obišče pristavišče čez 2000 brodov.

Algerska je bila v starodavnem času nekaj pokrajina Numidska in nekaj Mavritanska. Za gospostva rimskega je bila vtelesena pokrajini Afriški. Ko so jo bili Vandali opustošili, potem so jo vzeli v last Bizantinci, a njim so jo izpulili Arabci, ki so se kot gospodarji v njej naselili. V 13. stoletju se je zdrobila na več malih kneževin. Ko so bili Mavri s Španjolskega pregnani, pribežali so v Algersko. Potem se je vnela vojska s Španjolci, kateri so se polastili Orana (1506. l.), in tudi samega Algiera (1509. l.) Toda 1516. l. je morski tolovaj Horuk se narinil za sultana Algerskega, in po smrti njegovi 1518. l. se je brat njegov Chairedin podal sultanu turškemu, s čegar pomočjo je potem Španjolce izgnal. Od slej je bila Algerska ena tako nazivanih držav barbareskih, ki je s svojim tolovajstvom na morju bila dolgo časa strah in groza Evropi. Še le po skončanih vojskah Napoleonskih so vlade pomislile o tem, da bi se konec naredil temu tolovajstvu, in zato so poslale več ekspedicij proti Algerski, da jo v strah primejo. Posledno ekspedicijo so odposlali Francozi 1830. l. pod maršalom Bourmontom, ki je Algersko prisilil na udajo, in tako je postala naselbina francoska. Ali trajalo je vrlo dolgo,